

षड्विंशतितमः पाठः - <https://www.youtube.com/watch?v=KlbpoyKqMBo>

११७. इतः पूर्वम्, इतः परम् - इति पुनश्चरणम्

गोविन्दः इतः पूर्वं निरुद्योगी आसीत्। इतः परम् उद्योगी भविष्यति।

सः इदानीं ब्रह्मचारी अस्ति। इतः परं गृहस्थः भविष्यति।

नारायणः इतः पूर्वं कार्यालयं गच्छति स्म। सः इदानीं सेवानिवृत्तः अस्ति।

अहम् इतः परं सैनिकः भविष्यामि।

तदा शिक्षकः पृच्छति - भवान् निश्चयेन देशरक्षणं करिष्यति खलु?

११८. रिक्त- X पूर्ण- Empty X Full विरोधशब्दद्वयम् - पुनश्चरणम्

चषकः रिक्तः अस्ति। कूपी पूर्णः अस्ति।

कागदं रिक्तम् अस्ति। बालकस्य हस्ते लेखनी अस्ति।

सः किमपि किमपि लिखति। अतः इतः परं कागदं पूर्णं भविष्यति।

स्थालिका रिक्ता अस्ति! किं खादामि? मातः! किमपि परिवेषयतु भवती!

११९. अन्तः X बहिः Inside X Outside अव्ययद्वयम् विरुद्धार्थं

इदानीं लेखनी कोशे अस्ति। अहम् इदानीं कोशतः/कोशात् बहिः आनयामि।

पेटिकायाः अन्तः गन्धवर्तिकाः agar-battis सन्ति।

अहम् एकां गन्धवर्तिकां बहिः स्थापयामि।

पेटिकायाः अन्तः लघुपेटिका अस्ति।

लघुपेटिकां बृहत्पेटिकातः बहिः स्थापयामि।

प्रकोष्ठतः बहिः कोऽपि शब्दं करोति। कः आगतवान् इति दृष्ट्वा, भवान्

तम् अन्तः आनयतु।

अभ्यासः - गृहस्य अन्तः किं किम् अस्ति?

गृहात्/गृहतः बहिः किं किम् अस्ति? इति

गृहस्य अन्तः पाकशाला अस्ति। गृहतः बहिः उद्यानम् अस्ति।

'अन्तः' इत्यस्य सम्बद्धपदस्य of related word षष्ठी भवति।

'बहिः' इत्यस्य सम्बद्धपदस्य पञ्चमी भवति।

सुभाषितम्

२६. पुस्तकस्था तु या विद्या, परहस्तगतं धनम्।
कार्यकाले समुत्पन्ने, न सा विद्या न तद्धनम्॥

पदविभागः – पुस्तक-स्था, तु, या, विद्या, पर-हस्त-गतम्, धनम्, कार्य-काले,
समुत्पन्ने, न, सा, विद्या, न, तत्, धनम्।

अन्वयः, अर्थः च – कार्य-काले, समुत्पन्ने=समागते,
या, [तु=विशेषार्थः नास्ति/पादपूरणाय], विद्या, पुस्तक-स्था=पुस्तके अस्ति,
सा, विद्या, न, (अस्ति) ।
पर-हस्त-गतम्= परस्य हस्तं गतम्, धनम्,
तत्, धनम्, न, (अस्ति)।

या विद्या पुस्तकस्था अस्ति, तथा एव यत् धनं परहस्तगतम् अस्ति, तत् द्वयम् अपि
कार्ये उपयोगाय न भवति। या विद्या बुद्धौ अस्ति, सा एव विद्या। यत् धनं स्वस्य
समीपे अस्ति, तत् एव धनम्।

कथा

पुरा भारद्वाजः इति कश्चन महर्षिः आसीत्। भारतवर्षस्य अनेकेभ्यः स्थलेभ्यः from
many places छात्राः आगत्य तस्य समीपे पठन्ति स्म। सः सर्वान् प्रेम-भावेन
पश्यति स्म।

भारद्वाजः वृद्धः सञ्जातः। एकदा ब्रह्मा भारद्वाजस्य आश्रमं प्रति आगतवान्। ब्रह्मा
उक्तवान् यत् 'भोः महर्षे! भवान् अस्मिन् वयसि in this age अपि छात्रान् पाठयति!
भवतः आयुः life-span समाप्तम् अस्ति। तथापि भवतः क्रियाशीलतां दृष्ट्वा, अहं
सन्तुष्टः अस्मि। भवते for you पुनः शतवर्षाणाम् आयुः, यौवनं youth च ददामि।
ब्रह्मदेवस्य/ब्रह्मणः वचनं श्रुत्वा सर्वे आश्रम-वासिनः सन्तुष्टाः।
पुनः अनेकेभ्यः प्रदेशेभ्यः छात्राः आगताः। सर्वान् तान् छात्रान् भारद्वाजः श्रद्धया
पाठितवान्। आश्रमे उपनिषत्-विषये, शास्त्र-विषये चर्चाः भवन्ति स्म। एवम् एव शतं
वर्षाणि अभवन्।

पुनः कदाचित् ब्रह्मा आश्रमम् आगतवान्। तेजस्वी भारद्वाजः तं नमस्कृतवान्। ब्रह्मा पृष्ठवान् - 'भोः महर्षे! अहं भवते शतं वर्षाणि दत्तवान्। भवान् तेषां कथम् उपयोगं कृतवान्?' इति। भारद्वाजः वदति - 'अहम् अध्ययनम्, अध्यापनं च कृतवान्। अहं बहून् शिष्यान् पाठितवान्' इति। तदा ब्रह्मा पृच्छति - 'यदि भवते पुनः शतवर्षाणाम् आयुः [this word is in द्वितीया, because it is कर्मपदम्, can you guess the लिङ्गम् of this word?] ददामि, तर्हि भवान् किं करिष्यति?' इति। महर्षिः उत्तरति replies - 'पुनः अध्ययनम्, अध्यापनं च करिष्यामि।' इति। तदा ब्रह्मा पृच्छति - 'किं भवते पत्नी-पुत्रादयः न आवश्यकाः? भवान् किं सुखं न अभिलषति desire?' इति। तदा भारद्वाजः वदति - 'भोः भगवन्! [standard addressing of great souls as 'God!'] शिष्याः एव मम पुत्राः। वेद-परम्परा एव मम सुखम्। वेदपरम्परायाः रक्षणाय पुनः अहं शतं वर्षाणि यापयिष्यामि। तत्र एव मम सुखं, मम आनन्दः, मम सन्तोषः अस्ति।' इति। तदा ब्रह्मा 'महात्मन् great soul! भारद्वाज! भवान् कीर्तिमान् भवतु!' इति आशिषः blessings दत्त्वा प्रतिगतवान् went away। अहो! भारद्वाजस्य अनुकरणीया eligible-to-follow निस्स्पृहता non-attachment!

Write the following in Samskritam (Video26) –

1. ఈ పైన ఎప్పుడైనా మనం రామాయణాన్ని ఆరంభం చెయ్యబోతున్నాము. We are going to start Ramayana anytime.
2. ఇంతకు ముందు నేను విదేశంలో ఉండేవాడిని. Before now, I was abroad.
3. ఇంతకు పూర్వం ధూమపానం చేసేవాడిని. Earlier, I was smoking.
4. ఇటు పైన మత్తుపానీయం త్రాగను అని ప్రతిజ్ఞ చేసికొన్నాను. I promised 'I will never drink liquor from now on'.
5. విదేశీయ మతాలు రావటానికి ముందు, భారతీయ మతాలే మన దేశంలో ఉండేవి.

Before foreign religions came, Indian religions only were there in our country.

6. అతిసారంతో (విరోచనాలతో) నా పొట్ట ఖాళీ అయింది. My stomach became empty with dysentery.

7. వానతో చెరువు నిండింది. కప్పలు శబ్దం చేస్తున్నాయి. By rain, tank got filled up. Frogs are making sounds.

8. ఏదో వ్రాసి ఆన్సర్ షీట్ ని నింపాను గానీ ఏం వ్రాసానో నాకు తెలియదు. I filled up answer sheet with something, but I don't know what I have written.

9. కావ్యకంఠగణపతిముని రమణభగవానుడి మనస్సును ఖాళీగా చూసాడు.

काव्यकण्ठगणपतिमुनिः saw Ramana Maharshi's mind empty.

10. ప్రధానమంత్రి మన ఖజానాను నిండుగా చూడడానికి ఇష్టపడుతున్నారు. The Prime Minister wants to see filled up treasury.

11. హృదయపు లోపల భగవానుడు ఉన్నాడని భగవద్గీత చెబుతోంది. Bhagavad-gita says that God is there inside (our) heart.

12. కొడుకుయొక్క దుర్మార్గాన్ని చూసి, తండ్రి అతనిని ఇంటినుంచి బయటకు పంపించాడు. Having seen son's bad character, father sent him away from home.

13. ఆశ్రమానికి వెలుపల క్రూరమృగాలు తిరుగుతుంటాయి. Outside आश्रमः. wild animals go around.

14. పర్సులోపల డబ్బులు ఉంటే కదా దుర్వ్యసనాలకు బానిస అవటానికి! Money should be inside purse, if you want to become a slave of money.

15. కుండలోపల కొన్ని నీళ్ళను కాకి చూసింది. Crow saw some water inside the pot.